

A kánikula martirjai.

(Egy önkéntes naplójából.)

Mohai fröccs mellett valamelyik árnyas koresma oleanderrel környezett udvarán vajmi bölcsen lehet a nyári meleget szidni, s a jelzők millióval elárasztani; de vajjon jut-e eszébe az árnyékban békétlenkedőknek, hogy nálunk keservebb áldozata is lehet az — áldott napsugaraknak?

Künn dobpergés, lábaknak egyhangu dobogása, majd fület-repszó rez-instrumentumok „egyvelege“ hallik. Jönnek a katonák — a szegény katonák. Jaj be porosak, teremő Isten! Ahun ni, az a frájvilligos majd összerogy a borjuja alatt, pedig egy rozsdás patkószeget tesztek egy pengő forint ellenében, hogy feres a borjuja. Az őrmester, a „zupás“, annak kétágu bajusza, e rettenhetlen hígi, jelvény a ráarakódott portól szárnyaszegetten hull alá, szilaj pillantásokat vet a korcsmaczégérré, s édes elégtételül jót lök az egyik közlegényen a puskatussal, hadd mozogjon! Csak a dobos bírja, a kutyabőrön tánczol a két páleza s a zeneértő cigány lelke ittasul a melódiától, közbe-közbe felkapja a könyökét s jót törül saját barna ábrázatán, melyet a szép fehér por ajánatos színüvé kezdett varázsolni.

És a hadnagyocskák? . . . Tessék csak odanézni, bezzeg nem feszitene most, a hódító uniformist felismerhetlenné tette a hosszú mars, szemeiket ajánlatosabb mértékletesen beárnyalni szemöldeikkel, sőt egyetlen büszkeségük a kard sem csöröghet, mivelhogy — nem éri a földet.

Nem is utolsó vágy az, melyet infanteriszt Stefán Bagoly szólóban hangoztatott, mikor az utolsó „pihenő“-t ott hagyták; cserélne szívesen a generalis második lovával, mert arra még a privátdínernek sem szabad ráülni.

Hátul jön a vörös-keresztes kocsi. Két-három poros baka-láb lóg ki a muszkavásznon-ellenző alól, s ha a szél félrelebens e durva függönyt, az agyoncsigázott arcokat is láthatni. Ki tudja milyen hősie küzdelmet állottak ki

ezek a szegény legények az erőtlen testtel, míg az utszélien összerogytak, s úgy kellett a kocsiba felpakkolni őket.

Ea ismerem a küzdelmeket. Jó barátom volt a katona-bakkancs. Csúf a

szíj oly szívósan tudja kétfelé való kebelét egybefűzni, hogy a benszorult láb teljesen biztonságban lehet. Erre a szegény bakkancsra haragusznak leginkább. Pedig oka-e ő annak, ha anyi

HAYNALD LAJOS.

külseje ennek a jószágnak, de arany a belseje, Negyvennyolcz csillogó fejű szeg agyarkodik a talpán, sarkát izmos, kovácsolt patkó öleli szerelmesen magához, bőre erős, mint a Diló rögtönzött „mérték“-e, s az ujon vásárolt bakkancs-

idomtalan lábra „rá-forsrifoltják“, s ha a hírhedt bockor-viselet még mindig késik az éji homályban.

Mikor az első nagy-gyakorlatra vittek Pilis-Csaba sziklái közé, felállítottak őrszemnek, azzal a szigorú parancsossal,

hogy testi mi voltomnak a fele szemmé, a másik része füllé változzék, hogy a határon átszálló cserebogarakat is állítsam meg, hogy ellenséges kém ne jusson át bennök a táborba. A nap volt egyedüli látogatóm ez istenverte állomáson, ő pedig annyi hévvel ölelt át, hogy minden további megfontolás nélkül odébb állottam egy fa árnyába keresve őrszemi állást. Ha meglátnak azt felelem: „Ott nem láttam a naptól“. A nap ide is elkísért. Kezdt rajtam fölösleges lenni minden, a mi a császári volt (vala pedig a bőrömet kivéve minden császári rajtam. Az volt igazság szerint a bőröm is, még négy hónapig.) A bűbajos vidék szépségeit oly szemmel néztem, mint a kijólakott állapotban a tál turós-csuszára is vállat vonogat. Egy-két önmagáról megfélelkezett szunyog neki röppent az orromnak, majd ismerkedési-nappalt tartott arcomnak minden érzékeny részével, s mikor végül letettem a puskát a vállamról s mindkét kezemmel hajtó-vadászatot tartottam reájuk — bakot lőttem, csak a homlokon vert vörös folt hirdette vesztéséget.

Előbb csak a homlokom verejtékezett, majd sarjadó ifju bajuszom vett gőzfürdőt, s a kigyó módra testem körül fonódó köpenyeg nyomán iszonyu hőség fejlődött, mely ingen, bluzon át kérezkedett. Oh, ha csak egy perczig lehetne leheveredni!

Jött a szakaszvezető. Reám bizott hármat kollégáim közül: Menjünk a szikla-csucsra és kémleljük az ellenség előőrsét, ha látunk egyet, nem szabad agyonlőni. Minden félórában jöjjön egy le a tetőről hírt adni.

Jaj! Láttatok-e már a városligetből ötödször visszatérő hatkrajczáros társasokcsiba fogott lovat, a kiben már nincs több a tiszta, nemes jóakarathál: hogy végig döcög a kerepesi-uton. Ilyen volt az én hármas fogatom is. Ha legalább sóska nőtt volna az ut mentén, vagy forrás fakad mózesi vessző nélkül. Sehöl semmi, csak a három felfelé kuszó baka.

Sok istentelen káromkodást hallottam, sőt ilyenben vettem is részt világos pillanatokban, de annyit, mint akkor soha. Nem hiszem, hogy a négyezer aprószenetet kivéve csak egyet is illetlenül hagytak volna az istentelenek. Jutott az áldásból mellékesen a kapitány urtól fel mindenik urnak. De mi haszna. A sziklára fei kellett menni, s a ki minket e terhes utra is elkísért — a nap volt. — Szeretem a napot, ha biborszínűre festi az eget — este, azt is szeretem, ha első sugarai lopózkodnak át a hófehér felhőkön, de gyűlölöm, mikor a hátamat tekintő harmatos virágnak, üdülő mezőnek, s változtatja iszappá.

Ellenséges őrszemet, magától értetődik, nem láttunk (nem is azért küldött fel az őrmester ur, hanem a minap öt pengőt kért kölcsön és nem adtam, ezért csak megérdemeltem a fontos szolgálatot). — Mire visszakürtöltek a

táborba, olyan volt az én őrszem-kompániám, mint a túlérlett paradicsom.

Hozhatták a tábori-konyha friss ebédjét, oda se neki. — A bádog-edények egyre-másra ürültek ki a kútnál. Öt hold száraz krumpli-földet két hétre jól lehetne laktatni azzal a vízzel, a mit mi elfogyasztottunk. (Itt persze csinján kell hinni a számoknak, mivelhogy a bakamathezis valamivel fokozottabb, mint a czibileké.)

*

Otthon dicsekedett káplár Cserebogár Misu, hogy ők milyen pompásan huzzonegyeztek azalatt négyen. Leheveredtek a tábor éjszakai részében egy pompás tisztásra és ütötték déli trombitaszóig. Négy krajczár híján csaknem egy hatost nyert. (Vala pedig az összes pénzállomány négyüknél hét krajczár.)

Milyen egyszerűen fogok én aludni — gondoltam magamban, mikor a „czakumpakk“ összes részleteitől szabadulva egyszer-kétszer kifeszítettem a lábamat s egyik kenyeres pajtásommal hármat a hátamra üttettem (ezt ajánlom mindekinek, a ki hasonló helyzetben magához akar térni). Ily módon állottunk parancsra. Sejtetem sem volt, hogy az őrmesteri boszu meddig terjedhet.

Felolvassák a szolgálatot. A kit tábori őrállásra küldenek: én vagyok.

Ime most megvallom, szerettem volna sirni, de valósággal sirni mérgemben. — Hiába, a könyvést külön kell tanulni, s nem mindenkinek juttatott az Isten fogékonyságot e studiumra.

Az őrmester tréfásan a vállamra veregetett, mikor legényeimmel indulásra készen állottam. „Ügyes legény!“ Azt hittem: csufolódik, mert úgy állhattam ott a sorban, mint a paszuly-inda, mely erőnek-erejével egyenes akar maradni.

Csak mikor éjjel az ór-sátor előtt a hosszu padra fektüdtem, s felpillantottam az égre s megláttam ott a csillagokat, a kik soha . . . sohasem alusznak, a melyek álmatlanul töltik az éjszakát, hogy a mi álmaink fölött virraszthassanak; s midőn gyászos sorsomban osztozó pajtásaimra néztem, a kik velem együtt mászták meg a pilis-csabai sziklát, a czélből, hogy az ellenségnek se híré se hamvát ne láthassák: szívemre tettem a kezemet, hallgattam. És boszu nem hevité keblemet még az őrmester ellen sem. Kibékültem a sorssal, mert vigasztalt a gondolat, hogy holnap nem kell gyakorlatra kirukkolni.

Edesen szenderegtem, mint a katonák általában szoktak, szívemet nem terhelte aggodalom, s másnap nem kelle lábamat előkészíteni a szikla-törő utra. Nem tudom meddig tarthatott ez önki-vületi boldog állapot; arra ébredtem fel, hogy két hatalmas könyesepp hullott a homlokomra, mivel hogy a csakóm egy pár jobbra-balra való fordulat után szerencsésen lehullott a fejemről. A két csepp után sivitott valaki a fülembe s nyomban reá eső zuhany-féle adta visz-

sza eszméletemet. — Daczára a pokoli sötétségnek, annyit ki tudtam eszelni, hogy esik az eső.

Aldott nyári zivatar volt ez. Villámlás, mennydörgés nélküli szélrohamos fergeteg, melyet öreg cseppek kezdenek meg, s mire közepéig ér, csak úgy omlik az ég millió akós hordójából.

Szerfölött kedves állapot az ilyen. Ha csinos jó épült kőház első emeletén, dupla ablak mellett alszik az ember, mily kimondhatatlan boldogság ilyenkor sem hallani semit az éji zivatarból, s csak reggel venni róla tudomást a felkelő nap sugaraitól, melyek duskálnak az ittasult természet gazdagságában, s nem győzik szárítani a fák lucskos leveleit, a házak cserépfedőit, s faluhelyt a ruczák tavának gyors áradását. — Valóságos ruczatóvá változott előbb a hátam, azután a borjum, s utoljára a bakkancsom is. Nöhettem tetszésemre, mert a hol meghuzhattam volna magamat, nem akadt olyan ember-alkotta hely. — A hányat léptem (mert elvégre is ilyen körülmények között legjobb sétálni), annyiszor adott hangos életjelt magáról vizáradásban lévő czipellóm, s engem ez a szokatlan hang kezdett módfelett mulattatni. Soha sem csikorgott a czipóm (pedig lett volna jögezime hozzá, mivel ritkán volt idejére kifizetve) s ime most a gyászos éjszakán oly hangzatos, mint egy Holzmänn-féle rezonator. Mellékesen megjegyzem, hogy a köpönyeg is lényeges változáson ment át, sőt a „koldustarisznya“ is (műneve: prófunt-zacskó) megtelt prófunt helyet hamisítatlan esővízzel.

Valószínűleg más is tette hasonló esetben azt a nem mindennapi tapasztalatot, hogy valami hősies érzület szállja meg ilyenkor az ember kebelét. Vannak kik tüntetően néznek farkasszemet az ég foszladozó szennyes felhőivel; mások egykedvűen támaszkodnak a fa sudarához, némelyek füttyörésznek, sőt hallottam énekelőket is; én gyakoroltam magam a táv-ugrásban. A hirtelen keletkező bokáig érő tócsákat a vaksütétben taláalomra ugráltam át, még pedig olyan szerencsésen, hogy rendesen a tócsa kellős közepére kerültem. Ilyenkor hatalmas adag loccsant az arczomba, s bizony a számba is jutott. Aztán elgondoltam magamban: teremő Isten, milyen boldog vagyok én! Ha most esetleg egy női társasággal tettem volna civil minőségben hosszabb kirándulást, s utólért volna ez a fergeteg, ugyan csak kellene a paraplékat tartani, a pocsolyákat száraz lábbal méregetni, az elemőzsiás kosarakat vállra vetve czipelni, s azon felül meg — viccelni a kisasszonyoknak, hogy „jó hangulat“ban maradjanak. Aztán elgondoltam azt is, hogy az én őrmesterem, kinek a sátra tisztességes kicsiny, a ki kényelmesen nekivetközött az éjszakai nyugodalomnak, most valószínűleg nyakig

uszik. Kezdettem magamat jól érezni. Reggelre kisüt a nap, az én vitéz baj társaimat négy órára feltrombitálják. — Hirtelen parancsban kiadják, hogy bakancs helyett „csizmat“ kell huzni, — tetszik tudni mi az a katonacsizma? (Az enyém lehetett egyenként a rendes felszerelésekkel egyentemben, kivéve a lábaimat belőle, három kiló.) Ez a gyalogságnak kiosztott miniatür-Krupp ágyu. Azután mennek az iszapos, sáros, meredek, csuszamlós hegyi utakon; az eső után elmérgesült nap villogó boszúgarait löveli szerteszét, s megizzasztja, elfárasztja úgy az én örmesteremet, hogy ezért a bűnhődésért még az apagyilkosságot is meg tudnám neki — kötélhalálra kegyelmezni.

Csak gonoszak, önzők, haszonlesők vagyunk mi emberek. Nemcsak a civil, fájdalom, a katona is az; sok jó kívánságot elmondunk egymásnak, névnapokon, születési előestéken, bucsulakomákon egy-egy pohár borért, hanem a hol tehetjük, kamatostul visszafizetünk minden méltatlanságot. Nem szépítem a dolgot. Mikor az általam megjósolt reggel csakugyan beköszöntött, s a nap éppen úgy kezdett sütni, mint én óhajtottam, s a táborban kiadták a csizma-ordrét, s az én örmesterem czammogva elment előttem a csapatjával: igen-igen édesen — kaczagtam.

Gál Mózes.

Haynald Lajos. †

A magyar nemzet még közvetlen hatása alatt áll a nagy veszteségnek, mely Haynald Lajos, a kalocsai bíboros halálával érte. Mert a veszteség nemcsak a katolikus egyházé, de az egész nemzeté is, mely egyik leghívebb fiát vesztette el Haynaldban.

Nem czélunk e helyen fölleveníteni a hallhatatlan érdemeket, melyeket az elhunyt főpap a közélet minden terén szerzett. Megtettük azt, midőn a súlyos veszteség ért, itt e helyen bemutatjuk arczképét a megdicsőültnek, hogy ismerje meg mindenki, a ki nem ismerte. Legyen áldott emlékezeté!

Öreg ember.

Öreg ember, öreg ember
Régi kalendáriom:
Rosz időket jósol egyre
Verőfényes szép napon.

Szellő ha fú, langy eső jár,
Néki már az fergete;
Hogyha bé nem fűtnek otthon
Tavasz-napon didereg.

A virág se vidámitja,
Hogyha látja, szomorú:
Eszébe jut, eszébe jut
A halottas koszoru.

Vidám ifjut hogyha meglát,
Sirva mondja: A fiam!...
Ha leánykát: A leányom!...
... Öreg ember maga van.

Csenda Dezső.

A templebeli királyfi.

Adatok a nagy francia forradalomhoz.

A nagy forradalom százados évfordulója felelevenítette mind ama nagy és kis embereknek, nagy és kis vértanúknak emlékét, kik elősegítették a nagy forradalmat, vagy a szabadság eszméjének útjába álltak, hogy életükkel lakoljanak gyászos vakmerőségükért. Megsírattuk XVI. Lajost és hóhérait. Mind egyaránt bűnösök és ártatlanok voltak; mind egyaránt nem érdemlik meg könyeinket s mégis mind ártatlan, mind bűnös volt. A király, a ki oly jó és oly gyenge volt, a ki oly sok jót akart s oly sok rosszat tett; hóhérai, a kik oly embertelenek voltak, de az emberi jogokért harcoltak és haltak meg. Mind megsírattuk őket. Csak éppen egyet nem. Azt az egyet nem, a ki egyedül volt ártatlan, a ki legtöbbet szenvedett és legtöbbet vesztett: a gyermek XVII. Lajost, a koronaörököszt.

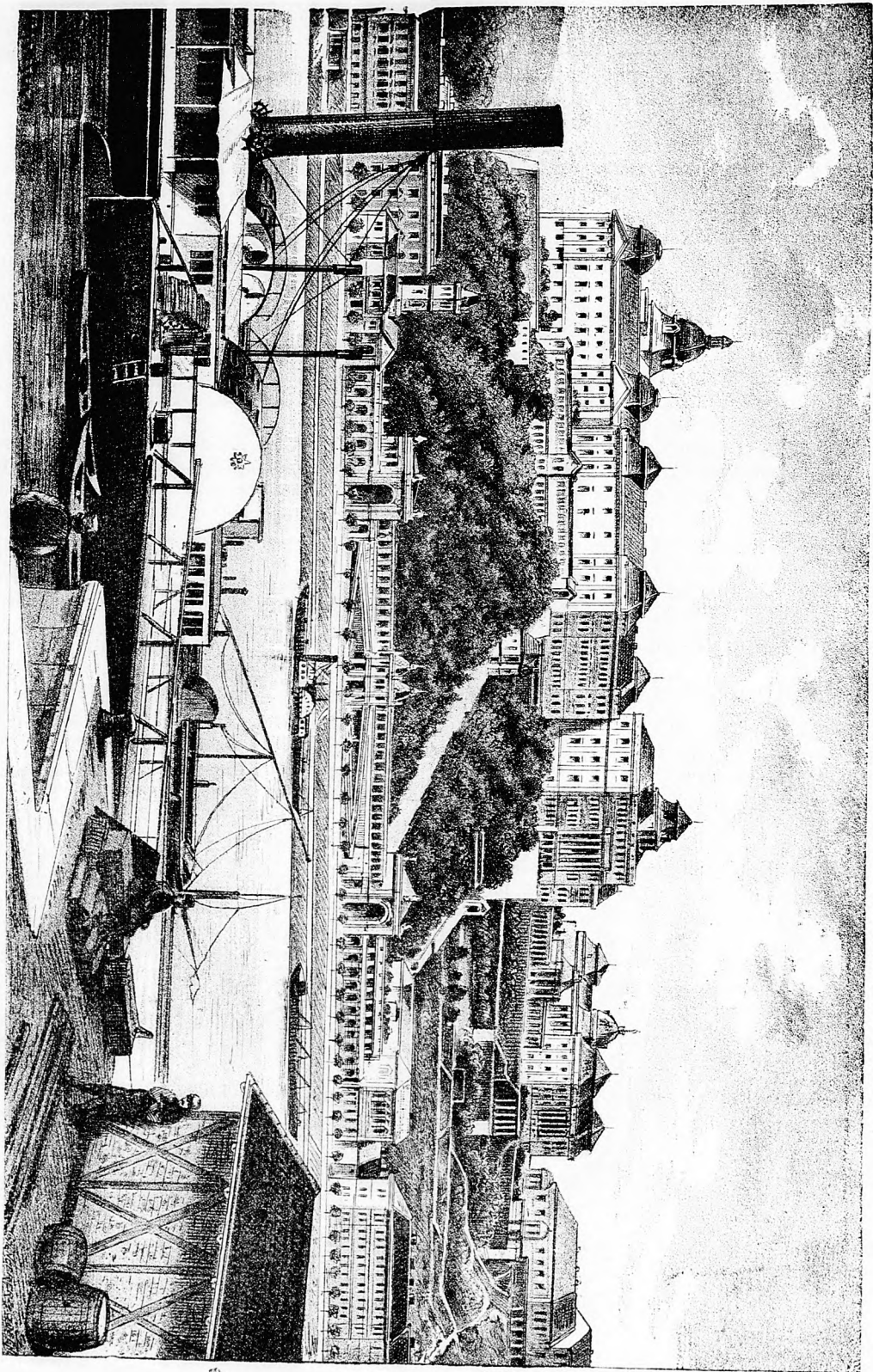
Az e század elejéig divott lelkiismeretlen történetírás Lajos trónörököszt egyszerűen agyonkinoztattak embertelen felügyelője és gyámjaja, Simon czipész által. Az újabb történeti kutatások azonban kiderítették, hogy a szerencsétlen királyfi nem halt meg börtönében, hanem onnét kiszabadult. Mindent, a mit róla eddig felderítettek, elmondok.

Már I. Napoleon uralkodása, de még inkább XVIII. Lajos alatt több kalandor jelentkezett, azzal az állítással, hogy ők volnának XVI. Lajos fia. Egynek kivételével valamennyiüket törvény elé állították. Gazságuk kisült s több évi nehéz fogsággal büntették őket. Azt az egyet pedig, bár maga követelte többször, hogy állítsák bírái elé, a kik megvizsgálhák jogait, soha sem engedték törvény elé. S ha tulhangerősen követelte ezt, egyszerűen kiűzték Franciaországból. Ez embernek neve Naundorff Vilmos, foglalkozására órásvolt. Élettörténete felét emlékirataiból veszem át, melyek 1832-ben Londonban megjelentek; másik felét pedig hivatalos iratokból és oly emberek emlékirataiból, kiknek inkább érdekükben volt eltagadni őt, mint elismerni, hogy XVI. Lajos fia.

Naundorff dauphin korának leírását a híres versaillesi uttal kezdi. Azután áttér a varennesi utra és augusztus 10-ikére, a királyság bukásának és a templebe csukása napjára. Majd részletesen festi a királyi családnak életét a fogságban és állításainak igazolására hivatkozik nővére, Angoulême hercegnőre. Angoulême hercegnő, kit Naundorff később is és levélbelileg is kért, hogy tegyen mellette tanúságot, hallgatott. Pedig, mint Angoulême hercegnő emlékirataiból kitünik, meg volt győződve, hogy Naundorff az ő testvére. A hercegnőt e hallatlan gazságra az

ragadta, hogy nem akarta fényes állását az udvarnál feláldozni, mert tudhatta, hogy testvérét úgy sem segítheti trónra. Azután a templeből való szökését írja le. A királyi ház barátai royalista érzelmű öröket csempésztek a fogházba. Ezek opiummal elaltatták és felvitték a temple tornyába, hol régi lim-lom közé rejtették és táplálásáról gondoskodtak. Helyébe egy bábút tettek ágyába. Mikor eltűnését megtudták, a fogház őrei egy néma gyereket csempésztek a bábú helyére és azt megmérgezni kísérelték meg. Hogy némileg megtartsák az alakiságot, a temple orvosért, Desaultért küldtek. Ez rögtön felismerte a mérgezést és barátjától, Chopart gyógyszerésztől ellenmérget kért. Együttal felkérte, jöjjön, nézze meg ő is a beteg gyermeket, mert úgy rémlik előtte, hogy a beteg gyermek nem a herceg. Chopart igazat adott az orvosnak; másnap mindkettő mérgezés következtében meghalt. De a néma gyermek nem volt rávehető, hogy öreinek megtegye a szívességet, hogy meghaljon. Hát hoztak helyébe egy angol körban szenvedő gyermeket, a ki udvariasb volt s 5 nap múlva meghalt. A herceg barátai most a holt gyermeket felvitték a herceg helyébe, ezt pedig moriummal elaltatták és a koporsóba tették. A halottas kocsit koporsójából azután utközben a koporsó alatti szekrénybe rejtették, az ő es koporsót pedig a Saint-Marguerite temetőben behantolták. Mikor a herceg eszmélethez tér, egy Delmar nevű svajcezi nő társágában találja magát, a ki a templeben férfinak átöltözve, őrt állt ajtajánál. Ez az asszony elviszi a vendéi felkelő sereghez, de csakhamar ismét elfogják. Innen is kiszabadul Montmorin gróf segítségével. Naundorff azt állítja, hogy Beauharnais Josefine asszony volt legfőbb pártfogója. Ebben lehet valami igaz. I. Napoleon emlékirataiban azt mondja, hogy neje, a császárnő (Beauharnais Josephine) gyakran említette előtte, hogy a dauphin életben van. Asszonybeszédnek tartotta, de a császárnő addig ismételte, hogy Lajos herceg kiszabadult a templeből és hogy helyette egy üres koporsót temettek el, míg végre elrendelte a herceg sírjának megvizsgálását. Csakugyan azt jelentették neki, hogy a Saint-Marguerite sírjában üres koporsót találtak.

A dauphin most Montmorin gróf kíséretében Rómába menekült. Am Beauharnais Josephin férje, Bonaparte tábornok ide is elhozta szuronyok hegyén a szabadság eszméjét, a pápától szeretlen zsarnoksággal elnyomott nép felázadt. Róma elkecseregett utcai harcok színhelye volt. Ez alkalommal — s tán nem is véletlenségből — kigyúlt a herceg háza. Csakis ő és Montmorin gróf menthették életüket. Cselédek és egy gyönyörű 17 éves leány, ki a herceget kísérte odavesztek. Hajóra száll-

AZ ÚJ KIRÁLYI PALOTA.

(A Krisztina-város felől.) YOI MHI s tévnyzete szorint.

tak, hogy majd Angliába mennek. Utközben elfogják a herceget, vissza viszik Franciaországba és a börtönbe, de csakhamar kibocsájtják, miközben szigorúan meghagyják neki, hogy többé ne merészelje lábát francia földre tenni. Azonban, alig hogy néhány napig szabad, újra elfogják és 1803-ig fogságban tartják. Ekkor ismét kiszabadul Montmorin és az életfogytiglani konzul nejeinek, Beauharnais Josephinének segítségével. Barátai most alkudozásokba bocsájtkoznak a provencei gróffal, a későbbi XVIII. Lajossal. Ez nem csak hogy vonakodik őt elfogadni, hanem még ellenségei és üldözői sorába áll. Hiszen ha elismerné, le kellene mondania a reményről, hogy valaha Franciaország királya legyen. A herceg most Mannheimnak veszi útját Enghien herceghez, a ki ismerte létének titkát. Strassburgban azonban újra elfogják és 1809-ig börtönbe vetik. Innét ismét Montmorin és a császárnő fia, Beauharnais Eugen alkirály szabadítják ki. Montmorin társaságában most Csehországba utazik a braunschweigi herceghez, kitől ajánló levelet kap Berlinbe. Utközben még kétszer elfogják, sőt Montmorint le is lövik, ő ismét kiszabadul és végre Berlinbe jut. Itt a hadseregbe akart lépni, de mivel nem voltak iratai, elutasították. Ekkor Lecoque berlini rendőrfőnökhöz fordult és egy csomó iratot kézbesített neki, melyeket eddig kabátja galléjában tartott. Lecoque rögtön felismerte XVI. Lajos kezeírását és az iratokat Hardenberg államkancellárnak adta át. Hardenbergtől ez iratokat többé sohasem kapta vissza. Csak is annyit tett a hercegért, hogy Naundorff névre szóló igazolványt állított ki számára és utasította a spandau városi tanácsot, hogy vegyék föl polgári sorába, daczára annak, hogy az elírt irományok hiányzanak. Naundorff itt mint órásmester települt le. E mesterség, mint tudjuk, nála családi hagyomány volt. Spandauból Brandenburgba tette át otthonát. Itt a postamesteren elkövetett rablógyilkosság és pénzhamisítás gyanújába keveredett. Ártatlansága kitűnt, még is 3 évi kényszermunkára ítélték csalás miatt, mert a tárgyalás folyamán a francia trónörökösnek adta ki magát. De még fogságába se érkezett, mikor már ott várta a királyi kegyelem. Hardenberg tanácsára most Cressenbe ment lakni, magával vive nejét is, egy csinos polgári leányt, Einert Jankát. Itt rögtön barátokra talált. Petzold államügyész, s mikor ez méreg által kimult, ennek utóda Laurikus, a nagyhatalmak követeinél Naundorff igényeinek megvizsgálását kérték. De Laurikust is megmérgezték. Ekkor Naundorff elhatározta, hogy Párisba megy.

Naundorff már évek óta hiába irt nővérehez, Augouléme hercegnőhöz, nagybátyjáihoz: a királyhoz és Berry

herceghez. Azonban alig, hogy Párisba ért, már is lelkes pártfogókra talált. Rambodtné asszony, a ki születésétől a temple-be záratása napjáig mellette volt, és anyja egyik udvarhölgye San Marco de Hilliára marquisnő és ennek

azoknak feltűnt esodálatos hasonlósága által Mária Antoinettehez. Eppen Párisba érkezésekor folyt két csalónak a püre, a kiket, mert Lajos hercegnek állították magukat, több évi kényszermunkára ítélték el. Naundorff három

ELFOGYOTT A NÓTA. Margitay Tihamér rajza.

férje rögtön felismerték. Kivált mikor megmutatta bal vállán a galambalaku anyajegyvet. És ráismertek a volt udvar valamennyi meg életben levő szolgálai és tisztjei. A kik pedig nem ismerték,

éven át hiába kérte a vizsgálatot ön-maga ellen. Pedig ő csinálta a legnagyobb zajt; külön lapban védte és követelte jogait, sőt nyilvánosan Dauphinnek címzettette magát. Végre is

veszélyessé kezdett válni az uralkodó királyra nézve. Egyszerű miniszteri rendelettel kiutasították az országból. Londonba ment hol kinyomatta emlékiratait. Ez volt utolsó fellépte a nyilvánosság előtt. 1845-ben, augusztus 10-én a legnagyobb nyomorban meghalt. Családja hosszabb ideig Drezdá-

dott. A XVI. Lajos udvarában megfordult emberek mind eskü alatt állították, hogy ők Naundorffban felismerték a dauphinet. Angoulême hercegnő és egykori játszótársa Larochevoucauld herceg pedig kitérő választ adtak. A bíróságnak pedig volt esze, határozott vallomást nem követelni tőlük. Végre az

fal. Én is láttam őt akkor a nagy opera egyik földszinti páholyában. Feltűnt még egyre hasonlatosságával nagyanyjához. Azóta hírét vesztettem. De a Naundorf-ügy még nem tűnt le a napirendről. Három év előtt több vas-kos kötet jelent meg e tárgyról, melyben kimutatják, hogy Naundorff tényleg XVII. Lajos volt, és hogy a szerencsétlen Lajos herceg nem volt az embertelen Simon czipész áldozata, hanem koronázott gazembereknek politikai áldozata.

Soós Antal.

VIRÁGOK KÖZT.

ban tartózkodott, hol leánya Amélie, Mária-Antonia királynőhöz való csodálatos hasonlatossága által feltűnt.

Alig hogy Naundorff Párisból távozott, a király megengedte, hogy igényeit egy bíróság megvizsgálja. Azt hitte, hogy a kiutasított Naundorff már nem árthat neki. De majd nem csaló-

ügyet hosszúra nyújtották, míg végre egészen elaludt. Nem is ébredt többé fel, csak 40 év múlva. Mikor Chambord gróf halálával kihalt a Bourbonok ága a bourbonisták ekkor Naundorff Amélie kisasszonyt Párisba hozták, hercegnőnek ezimezték és mint Bourbon trónjelöltet állították szembe a párisi gróf-

Az ifjúkornak . . .

Az ifjúkornak omladékan
Viszhangra kél a dajkaének . . .
Cseng-bong a rim . . . és lelkem álma
Letűnt ábrándvilágba téved.

„Élt túl az Óperenciákon
A messzi Tündérhonba' hajdan
Egy elbűvölt királykisasszony
Könyvek között, örök sóhajban.

Szegénykét egy nagy sziklavárba
Zárta el a gonosz varázslat,
S hogy hozzá egy lélek se férjen,
Sárkányok őrizték a várat.

De jött egy deli, hős levante
S megszabadítá őt a bajtól,
ES férje lett . . .“ cseng-bong a rim . . .
Rá szívem titkon összeajdul.

Oh mért nem távol, zord magányban,
Tündérkastélyban, bűvöletbe',
Miert nem élsz te ottan édes?
Hű lovagod hozzád sietne.

Miegment'énék a pokoltól! . . .
De óh! . . . A magas társaságban
Leköt az etiquette tilalma . . .
S szívünk elvezik bús magányban.

Kempelen Farkas,

Hurcolkodáskor.

A lakás ha fel van mondva,
Hurcolkodni kell belőle . . .
Fél az ember már előre,
Hogy sok kár lesz a butorba,
S mennyi minden összetörve? . . .

S más lakásban míg betesznek
Mindent szépen új helyére . . .
Kiszemelve hova fér be
Ez, vagy az, — addig kezdednek
Nem lesz nyugta, pihenése!

S hogy ha szív mond fel a szívnek,
S a mi benn volt mind kiszórta
Hídegen az utca porba
S kincseid míg künn fekszenek,
Mennyi lesz ott eltíporva!

S míg egy újabb szívre lelnél,
S abba raknád kincseid be
Mennyi könny gyűl szemeidbe?
Es e fájó gyötrellemnél
Lelked erőt nem veszít-e?

Oh ne bánd, ne! azt a szívet,
Mely kitudta szórni durván
Kincseid, — hisz ott az utcán
Mind talán el nem vesztéd,
S lesz helyök még idők múltán.

Dömény József.

LENA.

(VITTORIO BERZEZIO REGÉNYE).

Olaszból fordította: V. SZŐCS GÉZA.
(Folytatása.)

V.

Egy új elem a Lena életében.

Egy nap valami egészen új arczkifejezéssel, tekintettel lépett barátnőjének szobájába Elvira.

Összevegyült tekintetében a boldogság a nyugtalansággal, a büszkeség és öröm a féltékenységgel, az élénkség, közlékenység a titkolózás vágyával.

Mindjárt egyedül akart maradni Lenával, mert valami érdekes és titkos dolgot akar neki elbeszélni.

Az „ex“ kereskedő leánya azonnal teljesítette főrangú barátnőjének a kívánságát, s ez közölte vele azt az édes, drága titkot, a mely egy tizenhét éves leánykát olyan nagyon boldoggá szokott tenni.

Elvira szeretett, és joggal remélte, majdnem tudta, hogy szerelme viszonozva van.

A fiatal ember, a ki szivecskéjét megdobogtatta, mindennel birt, a mi csak valakit kedvelté tehet; fényes névvel, gazdagsággal, előzékenységgel, szellemmel, és jó hírnévvel — fiatalsága mellé.

Egy nap nagy örömmel vette észre, hogy utaik minduntalan találkoznak. Ha színházba ment, vele találkozott, ha templomban volt, akkor meg ő nyujtotta át neki a szenteltvíz-tartót.

Nemsokára be is mutathatta magát a márkinak és márkinéknak, gyakran volt alkalma a kis leánynyal táncolni, s mindannyiszor közelebb és közelebb jutott a szívéhez; kevés szóval is sokat tudott mondani, s hallgatásával is megtudta magát előtte értetni. Aztán napról-napra gyakoribbakká lettek látogatásai a Santafiora palotában; s az Elvira szülei folyton fokozódó rokonszenvvel fogadták, mert kiváló szellemi tehetségei egészen elbájolták őket.

Elvira édes felindulással látta, hogy itt egy vidám, boldog, s minden szomorúságtól, szenvedélytől ment regény folyik le, melynek még csak utolsó fejezete — a szerencsés, boldog vég — van még hátra.

S ez a boldogság valami új szépséget, bájít kölcsönzött a szép fiatal leánynak; — Lena legalább azonnal észrevette ezt az ő kedves kis barátnőjén.

Azonban ő is különös izgatottságot érzett Elvira szavaira.

Elpirult, majd összeszorult a szíve; vajjon ki lesz az, a kit ő szeretni fog?

Szerelmem! Erre az érzésre nem is gondolt maig, nem sokat törődött vele, nem fürkészte, hogy milyen lehet. De azt látta az Elvira nagy boldogságáról, hogy valami kimondhatatlanul édes boldogságot rejt magában.

Sok-sok kérdést intézett azonnal Elvirához. S a kis márkinő kimerítően, lelkesedéssel és szeretettel felelt min-

den egyes kérdésére; a szerelem ékes-szólóvá tette őt boldogságának esete-lésében.

Lena úgy szította magába az édes beszédet, mint a szomju föld hosszú szárazság után az üdítő esőt.

Ez az új érzelem egészen ismeretlen ábrándvilágba ringatta őt; felidézte emlékében mindazon férfiak képét, a kik szépségét megbámulták, a kik elragadtatással üdvözölték, vagy szóltak hozzá; emlékezett most már tisztán, hogy egy csinos, sugár ifju milyen édesen, milyen hosszasan nézett reá többször epedő tekintetű, nagy fekete szemével.

Hogy ki ez az ifju, azt ő nem tudta; nem is látta már régóta, eddig talán nem is törődött vele. Hanem most — ez édes órában — tisztán tünt fel előtte képe, nyulánk alakjával s édes nézésű nagy fekete szemével.

Hol látta először? Nem tudta. Hanem azt tudta, hogy már akkor is egészen átvártá tekintetének a melege; s aztán akárhová ment, mindenütt érezte azoknak a fekete szemeknek esdő, könnyörgő, epedő, — majd eleven, örömmel teli, büszke nézését, — ha véletlenül hosszabban esett reá tekintete.

Aztán mindennap — bizonyos órában — két, három, négyezer is elment lakásuk ablakai alatt; lopva fel-felnézett, — néha hosszasan rajta felejtette szeméit az ablakon, a melynél ő ülni szokott — sokszor megleste, mikor valahová ment, — távolról követte. . . .

A mint így elgondolkozott, eszébe jutott, hogy épen az az óra van, mikor az ismeretlen az ő ablaka alatt szokott sétálni.

Önkénytelenül is kitekintett s ő ott volt! Nékítámaszkodva egy ház falának, az ő ablakait nézte, ugyanazzal az epedő, kérő tekintettel.

A leányka olyan mozdulatot tett, mintha vissza akarna húzódni az ablakból; s ekkor az ifju olyan kéréssel, — sőt szemrehányólag nézett reá, hogy nem volt képes az ablaktól elmenni: maradt, s önkénytelenül is élénk tekintettel viszonozta az ifju üdvözlését.

A leány mosolygott, s az ifju arcán a hirtelen, váratlan örömsugara villant meg; valami különös vágy és szerelem volt a tekintetéből, boldog mosolygásából kiolvasható.

Lena ismételtén, mélyen elpirult s lassan leejtá a himzörámát, a mely mellett dolgozott.

Ez alkalommal feltűnt neki, az ifju arcvonásainak gyöngéd finomsága, magas és derült homloka, urias, de kissé komoly viselkedése.

Visszagondolt Elvirával folytatott beszélgetésére. Ismét feltűntek lelkében azok az édes dolgok, a miket a kis leány oly szépen tudott elmondani — s ő is vágyat érzett magában — szeretni; és szeretve lenni.

Mi lehetett az, a mi annyira vonzotta ehhez a fiatal emberhez? A ne-

mes komolyság, a mi ott ült a no-
kán, a tűz és égő szerelem, a mi nagy, szép szeméből sugárzott ki, avagy kintartása nyerte meg, a melylyel mindenütt kísérte őt? Nem tudta, de érezte, hogy ennek a fiatal embernek a képe folyton ott lebeg, ott kísért előtte; heves vágyat érzett magában, hogy végre megismerhesse; mert eddigelé csak ismeretlen, titokba burkolt ismeretlen volt előtte, a kivel még egy szót sem válthatott életében.

VI.

Az ismeretlen.

Alberto Peligni-nek hívták, és tizen-nyolcz éves volt.

A szerencse megáldotta őt földi javakkal, — talán többel, mint a meny-nyire szüksége lett volna — de a balsors megfosztotta őt már kiskorában édes szülőitől.

Rokonai, kikre a fölötte való gyámkodás volt bizva, beadták egy jezsuita-nevelőintézetbe.

Alberto tehetséges, tanulékony, jószívű és jóindulatu természet volt, de hajlandó a tulságos lelkesedésre, sőt mondhatnók: fanatizmusra. Képzelőte-hetsége nagy volt, majdnem a tulságig csapongó: szeretett magában légvárakat építeni, félrevonulva gondolkozni nagy dolgokról; többre becsülte a csendet a zajos életnél, az olvasást a beszédnél, a kérést az erőszakoskodásnál, az áldozatot a küzdelemnél.

Valami titkos vágy lángolt benne, a mely nagy dolgok véghezvitelére ösztönözte. Ugy volt teremtve a lelke, hogy mindig csak naggyal, jóval és nemessel — de ép ezért többnyire titokteljes, misztikus dolgokkal — tudott foglalkozni.

A történelmet, a költészetet tanulmányozva, tele szivta a lelkét holmi fenséges dolgokkal, a miknek eredményeképen folyton előtte lebegett a dicsőségnek, e veszedelmes syrénnek csábító képe.

Nagy, nemes akart lenni s ezt úgy vélte elérni, ha valami különös eddig hallatlan áldozattal, önmegtagadó hőstettel lepi meg a világot.

Ábrándjaiban hittérítőnek képzelte magát, a ki bejárja a világot, terjeszti a műveltséget, és a keresztyén hitre téríti a mohamedánokat; költőnek, a ki az angyalok nyelvén éneklé az örök igaz és örök szép diadalát, szebben mint Homeros; új Xávérnak látta magát, a ki, kereszttel kezében hirdeti a Krisztusi hit fenségét és diadalát.

Teljes meggyőződéssel hitte, hogy ilyen nagy dolgok véghezvitelére van elhivatva; nem tudta, hogy melyik lesz a három közül, s kérte az istent, világosítaná őt fel, küldene neki fény-sugárt, a mely megkönnyítse számára a választást.

(Folyt. köv.)

Az új királyi palota.

(Ybl tervezete).

Minden magyar embert élénken érdekel, hogy lesz-e új királyi palota, mert a mostani szük s nem alkalmas arra, hogy mindnyájunk ohajtása: a magyar udvartartás, teljesedjék. Hogy a magyar királyban megvan a jóakarát, bizonyosság erre, hogy már évek előtt megbizta az ez évben megboldogult Ybl Miklóst az új királyi palota tervezetével. Ybl e tervet elkészítette s ő felsége azt kivitelre el is fogadta.

E terv szerint az új várpalota homlokzata a Krisztinaváros (Buda) felé fordul és a régi várkastélylyal két szárny-épülettel úgy van összekötve, hogy az új épületrész bezárja a mostani nyílt, a várak előtt elterülő udvart s mind a négy oldalról zárt udvarrá alakítja át.

A régi kastély ama helyén, a hol a diszterem van, egy új épületrész épül, a régi diszterem megnagyobbítása czéljából, s ez által a diszterem az eddiginél csaknem felényivel nagyobb lesz. Ehhez még az egész disztermen körül vezető karzat járul, a mely a könnyü közlekedést közvetíti a terem két oldalán fekvő többi diszhelyiségekkel, a nélkül, hogy az ünnepek alkalmával rendszeren tultömött termet igénybe venni kellene. Ezenkívül e terem második emeleti magasságban széles díszes karzat van, a mely lehetővé teszi azt, hogy az országgyűlés megnyitásánál és más hasonló ünnepeknél a közönség is jelen lehessen.

A nagy és díszes, felülről világított fölépcsőn át az első emeletre jutunk, a mely kizárólag a trónörökösnek és családjának a lakosztályait foglalja magában. A trónörökös lakosztálya csaknem közvetlenül a király lakosztálya mellett fekszik a régi kastélyban és e két lakosztályt szép és tágas folyosó köti össze s közöttük csak egy nagy étterem s a pár vendégfogadó terem fekszik, a melyek körül a királynak lakhelyiségei czélszerű módon vannak elhelyezve. Ez emelet másik része a trónörökösnek lakosztályait foglalja magában, a mely a trónörökös lakosztályaival összeköttetésben áll. A többi helyiségek az udvartartás czéljaira s a szolgáló lakásaiul szolgálnak.

A kolosszális kőalapzatok a rajtuk nyugvó kastélylyal együtt valóban nagyszerű látványt nyújtanak. Ehhez járulnak még az új út építése által szükségelt lejtős falak, a melyek a Krisztinaváros felőli hegyoldalon díszit kölcsönöznek. Nem kevésbé díszes látványt nyújtanak az építkezések és úttá helyezések által nyert területek, a melyek a várkert megnagyobbításul és díszítésül szolgálnak s a várkeretet sík egyenes területekkel gazdagítják.

Ilyen és ezekhez hasonló átalakulások azok, a melyeken a vár e része a legközelebbi években át fog menni. Az összes munkálatok, beszámítva az utakat is, a megállapított építési program szerint tíz évre vannak tervezve. Az első négy év a királyi várak fölépítésére, az utána következő három év pedig a régi diszterem átalakítására van szánva, s az utolsó három évben fogják elkészíteni az őrség és a gárda épületét és a várkeret az építési költségek mintegy hat millió nyolczszázezer forintba ruognak.

FEJTÖRŐ

Képtalány.

Számrejtvény.

- 23, 49, 74, 45. Egy remek magyar vígjáték.
29, 85, 86, 36, 89, 91, 50, 47. Othellói sz. nvedély.
97, 24, 13, 68.
3, 61, 94, 63, 36, 56, 55. Híres orvos, ki az agyszerkeztből a jellemre következtett.
14, 92, 81, 85, 24, 76. A ki a mesterséget magas fokra fejleszté.
14, 40, 44, 21, 12, 76, 36, 7. Államkormányzó hivatal.
31, 34, 65, 66. A honvédség óhaja.
4, 54, 6, 13, 19, 5, 13, 59. Ennek megtoldásával.
38, 54, 24, 35, 61, 62, 46, 11. Európa Eris-almája.
75, 63, 52, 69, 60, 2, 72. Ez szeretné elnyelni.
32, 71, 3, 68, 18, 55, 98, 8. Ez pedig az előbbi hübojtárja.
79, 70, 58, 59. Macedoni Nagy Sándor születési helye.
39, 65, 12, 70, 73, 69. Bajor klimatikus gyógyhely.
29, 16, 83, 15, 21, 10, 95, 20, 15. Magyar matiné.
5, 77, 61, 17, 32, 65, 33, 2, 1. Ez az őrzője.
67, 27, 90, 93, 69. Falusi őszi munka csürben, mely egyúttal multság is.
68, 51, 65, 26, 42, 9, 88. Falusi kertjeink illatos nővénye.
83, 25, 96, 59, 78, 53, 87. Tagadószócska.
80, 65, 99, 98, 31, 34, 4, 76. 1-99. Az Abszi gyerek nótája.
63, 29, 74, 75, 70, 84, 82, 65. 64, 61.
28, 30, 57, 43, 41, 42, 65. 22, 37.

Büvösrejtvény.

E pontok helyébe a betűk akként helyezendők el, hogy a két leghosszabb sor felülről lefelé és balról jobbra olvasva, egy nemrég elhunyt jelezünk nevét adja.

Az alakítandó szók értelme:

1. Betű az abécé közepéből.
2. Közlekedési eszköz.
3. Picziny állatka.
4. Más szóval öreg.
5. Ügyirat
6. Híres festőművész.
7. Egy erdélyi napilap.
8. A közbiztonság öre.
9. Ilyen legyen a férfi.
10. Szerencsétlen, a ki ilyen.
11. Mássalhangzó.

A mult számban közölt talányok megfejtése:

A képtalányé: A turini remete.

A szótalányé: Erzelem.

A szótagrejtvényé: A hun utódok — Váradí Antaltól.

Sejteline sugja.

Vizsgáló tanár: És mit gondol, mikor fog ez az új üstökös ismét mutatkozni?

Tanárjelölt (határozott hangon): Száztíz év múlva.

Vizsgáló tanár: Miből következteti ezt?

Tanárjelölt: Sejtelmem sugja.

Az udvaron.

Elczelödni akart egy székely a szomszédjával s a mint látja, hogy ez az udvarán a reggeli abrakhoz a zabot porozza, átkiált:

— Kinek rázod azt a zabot sjomszéd, tán csak nem nekem?

S z o m s z é d: Dehogy neked, hisz szt tudhatnád, hogy a szamarat e világönse hol sem szokták abrakolni!

A kaszárnyában.

Parancsba volt adva, hogy minden valamire való katona a rapporton kérelmét a lehetőleg németül adja elő, a mi előnyére fog válni.

Egy székely baka az ujjasmellény megfordítása végett való kérelmét a kapitány előtt németül így adta elő: „Herr Hauptmann! Ich bitte mit gehorsamt, lassen sie meinen Örnelleiben kerdeuchvorverzfrontmachen.“

Jogos kérdés.

Á falusi tanítónak, kit tanítványai nagyon szerettek, de a község tanácsa gyalázatosan rosszul fizetett, nevenapján ékes rigmuskokban adózott a kupak-tanács s válogatott jó kivánságokkal bőven ellátták, s végül eget harsogtató éljenzésbe törtek ki.

— Köszönöm, fiaim, hogy éltettek, csak azt mondjátok meg, hogy — miből.

Termés és dézsma.

— Hány hordó bora lett az eklzsiának, kurátor uram? — kérdező a pap.

— Hát kérem alásan, lett volna vagy 6, de addig okoskodtunk Szücs Péter egyháztanácsos komám urammal, hogy ötbe beszorítottuk.

Merész állítás.

Egy jámbor uri ember, a ki csak néha néha adott életjelt önálló véleményéről, egy alkalommal hallotta, hogy Blahánét szerföltt dicsérik, mint a népszínház, sőt mint Magyarország legmagyarabb művésznőjét.

— Micsoda! — vágott közbe lelkesedéstől kigyúlt arczczal — én el merem mondani, hogy Blaháné az egész világ legmagyarabb művésznője.

Csodálatos találkozás.

Jancsi: Mondja meg csak apámuram, Gelencsén születtem-e én?

Apa: Ott, édes fiam.

Jancsi: S éd's anyám Eresztevénybe' született?

Apa: Ott hát!?

Jancsi: S hát kied hol született éd's apó?

Apa: Bikszádon, mi bajod vele?

Jancsi: Méges nagy csuda, hogy mi így esszetalákoztunk!

A jó örökösök.

Egy igen gazdag öreg nőnek az volt a szokása, hogy évenként ünnepélyt rendezett, s valamennyi rokont meghívott, a kik közül természetesen sokan örökszre számítottak a gazdag rokon halála után. Egy ilyen ünnepélykor az öreg nő, nagy családjára czélozva, így kiáltott fel: mily dicsó, és lélekemelő látvány ennyi virágzó sarjat láthatni magam körül, kik mindnyájan ugyanazon törzsből hajtottak-

— Óh, — mondá a jelenlevők közül az egyik szomszédjához, — a sarjak még inkább virágoznának, ha a törzs a földben van.